Dramaturg pozorišta, filma, radija i televizije, Beograd

DOI 10.5937/kultura1133359J
UDK 316.774:654.1(497.5)"200"

MEDIJSKE OSOBENOSTI HRVATSKE RADIO-TELEVIZIJE IZ UGLA 400 KILOMETARA ISTOČNO

Sažetak: *Da li se program Hrvatske radio-televizije (gledan) naročito onaj iz oblasti kulture (pritom pojam kultura, dakako, shvatamo prilično široko, što će se iz onoga što sledi, i videti) široko prati zato što su srpski televizijski programi sa nacionalnim pokrivanjem toliko loši, ili je HRT-ova televizijska ponuda toliko dobra, teško je u to pouzdano proniknuti. Ali temeljno urađena sociološka anketa uveliko dokazuje da je hipoteza o velikoj gledanosti programa Hrvatske radio-televizije u Srbiji tačna. Uostalom, anketa među slučajnim prolaznicima u Beogradu, Novom Sadu i Nišu potvrđuje da teza o velikoj gledanosti programa Hrvatske radio-televizije nije naše osobno i pristrasno mišljenje, kao dugogodišnjeg televizijskog kritičara Radio Beograda, već je to, ako tako može da se kaže, opšte mišljenje građanstva u Srbiji.*

Ključne reči: *mediji, novinarske forme, kritičarski stav, televizija, filozofija*

Lepo je ono što bi nam pričinilo zadovoljstvo kad bi nam pripalo, ali takvo ostaje i ako je tuđe.... Kada čovek moren žeđu stigne do izvora pa stane žudno da pije, ne udubljuje se u njegovu Lepotu. To će moći da učini kasnije, kad utoli svoju želju. Zato je osećanje Lepote drukčije od želje...!

Kako ljudi sa ovih prostora željni dobrog televizijskog programa nalaze rešenje za svoje potrebe? Odgovor je poprilično neočekivan. Nemački filozof racionalista Aleksander Baumgarten, koji je prvi uveo pojam estetike 1753., godine smatrao ju je u

1 *Istorija lepote*, priredio Umberto Eko, Plato, Beograd 2004.

potpunoj suprotnosti sa logikom intelekta. Dana 21. novembra 1996, na Arandelovdan, u večernjim satima saznali smo da je rat završen, sklapanjem „Dejtonskog sporazuma“. Čuli samo to na Radio-televiziji Srbije i na televiziji Hrvatske, doduše ne direktno, jer tada još nije postojala kablovska televizija. Televizije koje su svim raspoloživim sredstvima učestvovala u ratu. Paktirale su. Danas u Srbiji, posle petnaest godina, egzistira ili bolje reći postoji fenomen Hrvatske radio-televizije, koja pomoću kablovskih distributera ima pokrivenost gotovo na celoj teritoriji bivšeg ratnog neprijatelja. Pošto je u Vojvodini bila dostupna i za vreme devedesetih, možemo govoriti o HRT-u kao domaćem mediju. Vođe nacije dobrano su koristili svoje čedo, televiziju, u ratnim projektima, ali ako je pad Knina sigurno jedna od najbolnijih tačaka jedne od zaraćenih strana, njegova očiglednost postala je stvarnost tek pojavom na televizijskoj slici. Slično je bilo i sa Vukovarom. Kako smo danas došli do toga da svaki distributer kablovske televizije nudi Hrvatsku radio-televiziju kao jedan od glavnih aduta svoje ponude, ili kako je ona postala najgledanija „srpska televizija“?

Jedna od najozbiljnijih transformacija televizije otpočela je pred sam kraj XX veka. U toj, epohalnoj, promeni televizija sa analogne prelazi na digitalnu tehnologiju. Ovaj tehnološki obrt izaziva revoluciju na polju televizije, ali i u organizacionom, ekonomskom, pa i estetskom ustrojstvu.²

Ako izuzmemo iracionalno i pokušamo da ovaj fenomen sagledamo kroz prizmu poznatih pojmova, moramo se zadržati pre svega na televizijskoj estetici, kao svrsishodnom primeru nadmoći hrvatskog medija. Dok Javni medijski servis Srbije kao važna poluga vlasti luta u svom konceptu, hrvatska televizija svoje uzore pronalazi pre svega u nemačkom RTL-u, kao i u francuskom Kanalu 5. Uz to, dolazi i do brzog i pravovremenog potpisivanja prvih ugovora sa američkim filmskim studijama za televizijske premijere. U to vreme srpska televizija pribegava nezapamćenom vidu zvanične ili nezvanične piraterije, gde se na televiziji prikazuju piratski snimci filmova. Tehnološki, dominacija u pogledu slike i tona bila je tokom prvih godina dvadeset prvog veka očigledna. Ovakav kvalitet možemo pripisati i kontinuitetu u radu, jer ne treba zanemariti činjenicu da je u Zagrebu otvoren prvi televizijski studio u ovom delu istočne Evrope. Direktnim prenosom svečanog otvaranja Zagrebačkog velesajma na južnoj obali Save, 26. oktobra 1956. godine počelo je emitovanje Televizije Zagreb. Dok se drugi televizijski studiji širom Jugoslavije trude da mahom svoj kadar regrutuju

2 Crnobrnja S., *Estetika televizije i novih medija*, Clio (Edicija Multimedija), Beograd 2010, str. 377.

dovođenjem ljudi sa radija na televiziju, Zagreb u svoje redove dovodi ljude različitih profila zanimanja. Krajem 70-ih godina manifestuje se u televiziji novina u tehničko-tehnološkom pristupu. Televizija uvodi sistem elektronskog prikupljanja vesti, poznati ENG (*Electronic News Gathering*), a većina snimatelja i montažera s filma prelazi na elektroniku. To je i razdoblje velikih projekata, a posebno ostaju u sećanju poduhvati vezani uz Konferenciju nesvrstanih u Kolombu 1976. i *Mediterranske igre* u Splitu 1979. Među najuspešnijim emisijama TV Zagreba su bili kvizovi *Kviskoteka* i *Brojke i slova*, serija *Smogovci* itd.

Najpre, primereno svom empirijskom predmetu, etika medija našeg doba trebalo bi konstantno da proširuje polje svoje delatnosti, prateći u stopu sve one tehničko-tehnološke, estetske, strukturne i druge promene, izvedene u ovoj oblasti istraživanja. Uz to, ona bi trebalo da interdisciplinarno opisuje i adekvatno teorijski reaguje na sva ona ukrštanja i dijalektička posredovanja koja se odigravaju na planu medijskog i biološkog sveta, a koja postaju sve prisutnija u savremenoj kulturi. Međutim, u ovakvim slučajevima, paradoksalno je upravo to što ogromnu ekspanziju i profilizaciju medija danas ne prati i odgovarajuće promišljanje i moralni angažman u ovoj oblasti problematičkog preispitivanja i delanja. Ne samo da osnovna etička pitanja, u pokušaju primene na ukupni svet medija, deluju anahrono, delimično ili potpuno nekontabilno, već je, kako se čini, etika, kao teorijska refleksija individualnog (građanskog) morala, postala posve izlišna u nastojanju da protumači vrednosti i poruke potekle iz domena pojava medijske kulture.³

Da li je program Hrvatske radio televizije, naročito onaj iz oblasti kulture, gledan zato što su srpski televizijski programi sa nacionalnim pokrivanjem toliko loši, ili je televizijska ponuda Hrvatske radio-televizije toliko bolja, pitanje je na koje nije lako dati valjan odgovor. Ali temeljno urađeno sociološko istraživanje uveliko pokazuje da je naša teza o velikoj gledanosti Hrvatske radio televizije u Srbiji tačna. Uostalom, anketa među slučajnim prolaznicima napravljena u Beogradu, Novom Sadu i Nišu još više dokazuje da tvrdnja o velikoj gledanosti Hrvatske radio-televizije, nije samo moje osobno ili pristrasno mišljenje, kao dugogodišnjeg televizijskog kritičara Radio Beograda, već da je to, ako može tako da kaže, široko rasprostranjeno mišljenje televizijskog gledateljstva u Srbiji. Mi se u ovom radu nećemo baviti samo čisto kulturološkim emisijama televizije, koje su predmet naše analize, kao što su „Vijesti iz kulture“, „Kulturna

3 Vuksanović D., *Filozofija medija 2, ontologija, estetika, kritika*, Fakultet dramskih umetnosti u Beogradu, Institut za pozorište, film, radio i televiziju, Čigoja štampa, Beograd 2011, str. 177.

baština“ ili „Kratki susreti“, već ćemo se baviti i drugim emisijama HRT-a, koje nisu u strogom smislu fokusirane na kulturu, već imaju u pristupu svojoj tematici zavidan kulturni nivo. Uzmimo, kao primer, poređenje beogradskih i zagrebačkih televizijskih sportskih poslenika, kada komentarišu direktne sportske prenose. Razlika je ogromna. Naravno, u korist hrvatskih sportskih komentatora, jer su retki, u evropskim razmerima, oni koji poseduju stručnog kvaliteta; tu su vredni Slavko Cvitković ili Mićo Dušanović sa HRT-a, kakvih nema na RTS-u, naročito od kada više nisu među nama Dragan Nikitović i Vladanko Stojaković i drugi sa beogradske televizije. A komentator kakav je bio Mladen Delić, itekako, nedostaje, ne samo Hrvatskoj, već i celoj takozvanoj eks-Jugoslaviji. Upravo, smo nedavno i u isto vreme paralelno, na dva televizijska aparata, mogli da gledamo direktne prenose dvaju fudbalskih utakmica jednog od prvih kola Kupa evropskih šampiona sezone 2011-2012. Hrvatska televizija imala je sreću da prenosi debi nacionalnog prvaka zagrebačkog Dinama, koji je igrao protiv famoznog madridskog Reala, dok je beogradski televizijski studio primao, prenos utakmice, u glavnom gradu Srbije, više nego popularnog Mančester Junajteda, koji je gostovao u portugalskoj Benfiki. Mada je, HRT bio u početnoj prednosti, to nije bila jedina razlika u kvalitetu. Već i sam prenos i naročito ono što je njemu prethodilo i pohodilo, bila je nesumnjiva i vidljiva razlika u kreativnom pristupu. Zna se, već, kome u korist. Posebna je priča politička tok-šou emisija Aleksandra Stankovića „Nedeljom u 2“, koja je bez svake sumnje, i mimo pomenutih naučnih istraživanja, najpopularnija zagrebačka televizijska emisija u čitavom takozvanom balkanskom okruženju. Iako samo ponekad Stanković poziva poslenike iz kulture, ona je, bez sumnje, najgledanija emisija svog žanra, ne samo u Srbiji, i odlikuje se više nego kulturnom načinu pristupa stvaranju emisije, mada se Stankoviću, kao i svakom drugom, dešavaju povremena i nepredviđena iskakanja iz narečenog obrasca. Ljubav je, izgleda, obostrana, jer i sam autor Aleksandar Stanković rado dolazi u Beograd. Možda je zbog toga što Stankovićev otac vodi poreklo iz jednog sela između Leskovca i Vranja. Ne znamo da li je naš vodeći lingvista doktor Ivan Klajn, u najnovijem izdanju svog „Rečnika stranih reči i izraza“, kao što je po pouzdanom saznanju, stvarno po prvi put, uvrstio u registar kao novi termin rijaliti šou, uneo i pojasnio, kada bismo se šalili, staru, originalnu srpsku reč „tok šou“? Ako jeste, morao je naznačiti da najbolji tok šou na ovim nesrećnim teritorijama, koje danas nazivamo naše okruženje ili eks-jugoslovenski prostor, upravo vodi svake nedelje u dva, jedinstveni i originalni Aleksandar Stanković na prvom kanalu Hrvatske radio-televizije. Ima i na drugim srpskim ili nesrpskim televizijama programa sa dobrim voditeljima, koji uobičajaju razgovore

oči u oči, sedeći naspram jednog gosta, što na čistom, ako baš hoćete, jednom te istom, srpsko-hrvatskom jeziku nazivamo tok šou. Nije loš ni Mato Đaković i njegov „Telering“ na sarajevskom OBN-u, dobar je i Nenad Stefanović na Javnom medijskom servisu Srbije sa svojim „Svedokom“, ali nijedan nije kao Aleksandar Stanković. Takvu titulu dobio je i pre nego što je uzbudio javnost sa pesmom o ljubavi između Srbina i Hrvatice, koja je za jednog pesnika početnika poprilično dobra, bar tako kažu oni koji su stručniji od nas po pitanju poezije. Doduše, narečeni Aleksandar Stanković je za najstarije novine na Balkanu zvane „Politika“ rekao da rado dolazi u Beograd. Simbol ove televizijske vrste u svetskim razmerama je Lari King sa Si-En-Ena, koji je nedavno odlučio da prekine da se bavi ovim poslom, otišavši u penziju. Jedini koji je mogao da mu konkuriše je Denis Leterman sa, takođe, američkog, ali sada Si-Bi-Esa. Ali, ako smemo da napišemo, naš miljenik voditeljstva političkih i inih televizijskih razgovora na ovim prostorima je Aleksandar Stanković; ako ne verujete nama, pogledajte komentare na internetu, i to prvenstveno one iz Beograda i Srbije. Jedan Beograđanin, bez zazora, poručio je da je „HRT najbolja televizija u Srbiji“, a Aleksandar Stanković je aklamacijom izabran, bez konkurencije, za najboljeg sagovornika poznatih ličnosti. Uostalom, ne tako davno su mu to i javno priznale i njegove kolege iz Društva novinara Hrvatske, proglasivši ga za najboljeg novinara u dve hiljade devetoj godini. Jedini koji eventualno može da mu konkuriše je Letermanov imenjaka Denis Latin i njegova „Latinica“, koja se ne emituje već duže vreme. Ali Latin se, takmiči u drugoj disciplini, i prešao je s jeseni 2011. godine za urednika čuvene televizije „Al Džazire“, koja se iz Sarajeva pravi i emituje specijalno za celokupno područje Balkana... Pored ličnih kvaliteta, talenta, kao i činjenica da iza Stankovića stoji brojna ekipa saradnika, kao što se to radi u belom, velikom svetu. Aleksandra Stankovića i emisiju „Nedeljom u dva“ krasi neke odlike koje druge slične emisije nemaju. Za razliku od svojih kolega, koji otvoreno zastupaju jednu političku opciju, ali to ne priznaju, kao što čini Predrag Sarapa u svojem tok šou u svom „Problemu“ na beogradskom „Studiju B“, Stanković ne krije da mu je socijaldemokratska opcija bliska, ali to njegovim gostima ne smeta, jer to ovaj nabildovani voditelj radi nenametljivo, podjednako se odnosi i sa gostima slične ili suprotne orijentacije. Njega odlikuje i hrabrost, jer je ne tako davno emitovao u svojoj emisiji spot o homoseksualcima, što je uzburkalo hrvatsku javnost, potom su izbili skandali sa Emirom Kusturicom, Miloradom Dodikom i Jadrankom Kosor, koji su potresali čitavu javnost u okruženju. Zbog svog stila i načina, uprava hrvatske televizije mu permanentno preti otkazom i ukidanjem emisije, što on izdržava stočki, i ostao je gde je i bio, čak je dobio novi, prostrani i scenografski

osmišljeni studio. Još nešto krasi emisiju „Nedeljom u dva“, a to je otvorenost. Iako su Hrvati najčešći gosti, što je i normalno, kod Stankovića ima mesta za Milorada Dodika, Čedomira Jovanovića, Žarka Koraća, Borisa Tadića, Vladimira Arsenijevića ili Zmagu Jelačića. Kao što je i pre neku godinu gostovao harizmatični fudbalski trener Miroslav Ćiro Blažević. Domaćinu je Ćiro omiljeni gost i obrnuto. Tako se majstor medijskih nastupa, popularni Blažević, da bi obezbedio početnu prednost, obraća Aleksandru rečima „Aleks, ja moram da ti se obraćam sa ti, jet ti si moje čedo“. Ali kada je voditelj počeo da postavlja nezgodna pitanja, jedan od retkih muškaraca koji krije godine, lukavo će, svome čedu, da bi izbegao neprijatna pitanja: „Aleks, nisi se dobro pripremio, nisi u formi kao nekad“, i tako redom, sve biser do bisera, kao što je bio nedovršeni razgovor sa Kusturicom, te imitiranje razgovora sa premijerkom Jadrankom Kosor i oštar sukob sa nezgodnim sagovornikom kakav je Milorad Dodik. Sve to, i pikanterije tipa kako naš voditelj peva, kako se skida skoro do gole kože, kako bilduje i kako se rve pred kamerama sa pojedinim gostima. Aleksandar Stanković dobro zna značenje obe reči u složenici „tok šou“. Ne zna se da li je bolji u razgovoru ili zabavi, uz poneki medijski skandal kao začim. Zato je voditelj emisije koja ide nedeljom u dva najbolji u svom okruženju. Ali pravi povod ovom ponovnom vraćanju fenomenu zvanom „Aleksandar Stanković“, bilo je njegovo gostovanje na jednom od beogradskih Sajmova knjiga, gde je promovisao svoju knjigu. Tom prilikom je gostovao na skoro svim beogradskim tv stanicama. Ne tako davno gledali smo duel, koji ide nedeljom u dva, nabildovanog i na nulericu ošišanog voditelja i dežmekastog gosta iz Srbije, rođenog u Pirotu, ali koji je, kao oficirsko dete, jedno vreme bio žitelj Zagreba, Teofila Pančića.

Tu je i rado gledana i nezaobilazna emisija „Peti dan“, koja je nastavak slične emisije u kojoj je dominirao Igor Mandić, a koji u novom sastavu sagovornika na aktuelne teme znatno nedostaje. Od starosedeoce tu je profesor Zoran Maković, a od novajlija angažovan je Slaven Letica i mnogi drugi. Izbor, serijskog i filmskog programa posebna je priča. HRT emituje najnovije epizode „Bostonskog prava“ po scenariju i produkciji znamenitog Davida E. Kelley-a, poslednje epizode „Oprah show-a“ i onda kada je ona uz veliku pompu završila svoj serijal. O razlikama u kvalitetu, izboru i najnovijoj ponudi filmskog programa i da ne govorimo. Da li je u pitanju bolja finansijska situacija ili naklonost glavnih producenata prema državi Hrvatskoj, ili možda znanje i umešnost urednika filmskog programa, možemo samo da nagađamo. Možda je urednica Željka Turindžić iz Zagreba sposobnija od beogradskog kolege Ivana Karla? Još jedna značajka odlikuje Hrvatsku radio-televiziju, naročito u poslednje

vreme. Pažljiviji gledaoci njenog programa mogli su da zapaze, nešto što je u suprotnosti sa onim što je važno kao opšte mišljenje. Naime, do sada je bilo uvreženo shvatanje da srpske televizije, uveliko, preuzimaju program iz susedne zemlje. Primera ima mnogo. Nekoliko godina unazad, a i dan današnji, televizijske stanice iz Srbije preuzimaju televizijske serije iz Hrvatske, kolokvijalno zvane „sapunice“, ne naročito vredne u kvalitativnom smislu. O preuzimanju, odnosno, kupovanju licenci iz Hrvatske i da ne govorimo. Kada su one u pitanju, sve je počelo sa znamenitom „Piramidom“ na Televiziji Pink, koja se od ove jeseni 2011, emituje na Prvoj srpskoj televiziji. „Piramidini“ tvorci su slavodobitnici značajne evropske nagrade za najbolje osmišljenju originalnu televizijsku emisiju. Televizija B92 je imala manje sreće sa kupovanjem hrvatske licence za emisiju „Lice nacije“, koju su mogli i sami da osmisle. Ali, počela je da se dešava saradnja i u suprotnom smeru, što je mnoge iznenadilo. Naime, ovog leta Hrvatska radio-televizija prikazuje svoju varijantu kulturne beogradske televizijske Novaka Novaka „Pozorište u kući“, pod nazivom, „Kazalište u kući“. Uzgred, zagrebačka serija je bolja od beogradskog rimejka iste serije, koja je urađena po želji Dragana Bjelogrića, koji igra glavni lik, a koji, pak, u originalu tumači Vlastimir Đuza Stojiljković, ali jedan je Đuza Stojiljković. I beogradski i zagrebački glumac koji tumači ovaj lik, znatno su, po kvalitetu tumačenja, znatno su iza originalnog tumačenja Vlastimira Stojiljkovića. Što je u neku ruku i normalno. Isto tako, na hrvatskoj nacionalnoj televiziji, imamo prilike da gledamo zapaženu beogradsku televizijsku seriju „Miris kiše na Balkanu“, rađenu po romanu Gordane Kulić, a u režiji Ljubiše Samardžića. Prikazivanje ove serije dokazuje da razmena programa, između dvaju televizija može, ipak, da bude dvosmerna. Čini nam se da je saradnja dvaju nacionalnih televizija, bolja nego što je saradnja dvaju država, ali to ne spada u domen ovog teksta. Posebno je interesantan odnos Hrvatske radio-televizije i srpskih javnih medijskih servisa (RTS i RTV) prema božjem danu, svetoj nedelji, odnosno sedmom danu u nedelji. Hrvatska nacionalna televizija redovito nedeljom direktno prenosi svečanu misu iz najrazličitijih hrvatskih mesta, a ponekad u posebnim danima dešava im se da prenose pravoslavnu liturgiju, ali to samo nekoliko puta godišnje u vreme najvažnijih pravoslavnih praznika. Dok se u Srbiji direktno prenose crkvene svečanosti samo u dan od izuzetnog značaja, potpuno ravnopravno bilo da su to pravoslavni, katolički, muhamedanski ili judaistički praznici. I jedan i drugi pristup ima svoj rezon i svoju opravdanost. Kada su emisije posvećene veri, valja istaknuti HRT-emisiju „Duhovni izazovi“, koji su posvećeni svim crkvama koje deluju na teritoriji države Hrvatske, sa naročitom pozornošću na manjinskim veroispovestima, kakve su pravoslavna,

muhamedanska i judaistička. „Duhovni izazovi“, svojim kvalitetom, mogu da se svrstaju rame uz rame s emisijama koje proizvodi Pravoslavna eparhija Bačka, a to su „Verski kalendar“, „Verski nedeljnik“ i „Verski mozaik Srbije“. Svaka na svoj način. Sve televizije, na ovim prostorima, prepune su emisijama o kulinarnstvu. Ali televizija, kojom se bavimo, ne bi bila to što jeste - različita od svih drugih, kada to ne bi radila na „svoj“ način. Setimo se samo, još uvek aktivnog Stevana Karapandže, koji je, hvala Bogu, još uvek aktivan, ali u drugom obliku, jer danas ima svoj restoran u Švicarskoj, što smo mogli da gledamo u jednoj od emisija RTS-a i uzima učešće u raznim televizijskim reklamama. Ali, današnja Hrvatska radio-televizija ima originalnu emisiju „Jelovnici izgubljenog vremena“, u kojoj preporučuju i prikazuju recepte iz rimskog doba. Originalno i različito, zar ne? Takođe, se HRT, na naučni i zanimljiv način, bavi da li su Hrvati slavenskog ili iranskog podrijetla. Stara dilema, kazat će netko. Dakako, dokumentarna serija „Genetsko podrijetlo Hrvata: Iranski utecaji“ se bavi ovim prastarim pitanjem. Naravno, da bi tvorci ove emisije želeli da utvrde da su Hrvati iranskog porekla. Oni koji misle da serija zaključuje po principu „svidelo se, što je babi milo“, odnosno da su Hrvati iranskog porekla, grdno se varaju. Serijal zaključuje da su oni, kao svi mi na Balkanu, zapravo „mješanci“ raznih kultura i raznih korena. Da dve susedne države imaju mnogo toga zajedničkog, što smo mogli saznati iz jedne od inih emisija „Hrvatska uživo“. U doba godine koje nazivamo leto kada se odvijaju širom zemlje Srbije bezbrojni festivali, ili oni koju bi to hteli da budu, a oni su širokog spektra od kobasicijada do bunjevačke „dužijance“, međutim, niko o tome u zemlji Srbiji ne brine, naročito ne Ministarstvo za kulturu i medije, kome to spada u opis posla. U Hrvatskoj je slična situacija. I tamo ima festivala tušta i tma. Samo o toj poplavi festivala na HRT-u se pozabavila voditeljica pomenute emisije „Hrvatska uživo“, koja je dobrano propitivala službenika njihovog Ministarstva kulture zašto ima toliko festivala u „lepoj njihovoj“ i koliko oni koštaju državni proračun, koji je kao i svi u teškoćama i da li su sve te kune mogle da budu uložene u pametnije poduhvate u hrvatskoj kulturi. Kada bi trebalo analizirati emisije koje strogo povezane sa kulturom u užem smislu, onda tu, pre svih, valja istaknuti „Kulturnu baštinu“ i „Vijesti iz kulture“. Prva se, kao što i sam naziv kazuje, bavi historijom hrvatske kulture. Nju krasi studioznost, istoricizam i temeljan pristup. Sa koliko mara je bila uređena „Kulturna baština“, koja je bila posvećena historiji Šibenika, možete samo da zamislite. Ni duhovitost, nije manjkala. Drugom prilikom „baština“ se bavi znamenitim fotografom Tošom Dabcem, koji je ovekovećio ljude i vreme ne samo sa ulica Zagreba, već i cele Hrvatske, pa i okruženja i to u doba pre, za vreme i posle Drugog svetskog rata. Ali autori

ove značajne emisije iz kulture se pitaju da li su se dovoljno odužili „ocu“ moderne hrvatske fotografije. Oni se, sa razlogom, brinu da li nedostaje, pored Dabčevog arhiva, pored onih do sada objavljenih, prava i kvalitetna monografija o Toši Dabcu? Dok je druga posvećena aktuelnostima iz kulturnih dešavanja. Ona je bogata informacijama, čak i u letnje vreme, kada se obično, bar, u Beogradu oskudeva sa ovom vrstom dešavanja ili maratonski direktni televizijski prenosi iz Skupštine Srbije onemogućuju emitovanje ono malo već pripremljenih emisija iz kulture ili obrazovanja. Jedna od emisija „Vijesti iz kulture“, koju uređuje Naco Oster, bila je posvećena, kome drugom, no Dubrovačkim ljetnjim igrama, najznačajnijem festivalu kulture u Hrvatskoj, pa i šire, ali i malom festivalu dokumentarnih filmova i jednoj pesničkoj knjizi lekara po obrazovanju i zanatu, a pesniku po vokaciji. Za ovu emisiju i njene urednike nema malih i velikih vijesti iz oblasti kulture. Isti tretman imaju spomenute Dubrovačke letnje igre i muralisti koji svojim crtežima ukrašavaju zidove ove lepote Jadranske obale. U sitne sate u emisiji „Vrijeme je jazz...“ saznali smo za gospodičnu Tamaru Obrovac, pevačicu sa ne više od svojih četrdeset kila, ali sa glasom koji je teško definisati, ali pokušaćemo. Ona peva nešto između angloameričkog džeza i portugalskog fada, ali iz nekakog tela izlazi glas, koji je dostojan znamenite Ele Fiedžerald. Kako je neko iz publike rekao ako je, u bivšoj Jugoslaviji, projekat Obrovac propao, projekat Tamara Obrovac i te kako je uspeo. Uostalom, njen talenat je, pre HRT-a, prvi prepoznao znameniti BBC. I u tome su Srbi i Hrvati slični. Neko mora prvo da uspe u belom svetu, pa tek onda kod kuće. Rekosmo li da su joj i najave songova vrlo duhovite i nadahnute. Zapamtite to ime - Tamara Obrovac. I centralne informativne emisije zvane „Vijesti“ ili tako nekako ubrajaju se, u više nego uzorne, ponajbolje u okruženju. A, kao što smo već govorili, „Vijesti iz kulture“ su posebna priča za sebe. Dakako, i one su u letnje vreme ponajviše posvećene festivalima bilo da su znamenite Dubrovačke ljetnje igre u pitanju ili nekakve Kajkavske popjevke. Oba festivala dobijaju jednak tretman, kada je minutaža u pitanju, u ovoj dnevnoj emisiji o kulturi. Da li na Javnom medijskom servisu Srbije možete da gledate dnevnu emisiju o događanjima u kulturi. Svakako, da ne. Neko je rekao, a voleli bismo da smo to bili mi, ali u potpunosti se slažemo. U čemu je razlika između centralne informativne emisije i u Zagrebu i u Beogradu zvane „Dnevnik“? Pa, u tome što beogradski „Dnevnik“ može slušati žmureće, kao radio-emisiju, i ništa nećete izgubiti, ali sa HRT-ovim „Dnevnikom“ to nije moguće, mnogo toga se gubi. Informisanje „pokretnim slikama“ je čudo. Verujte nam na reč, probali smo da iskustveno proverimo ovu tvrdnju. I ona je nažalost ili na sreću u celosti tačna. Još po nečemu se razlikuju centralne informativne emisije,

koje se emituju na razdaljini od samo četiri stotine kilometara. A kao da ih dele svetlosne godine. I u jednoj i u drugoj zemlji „državne televizije“ se, od nedavno, nazivaju javni medijski servisi, ali samo je u tome sličnost. Nije tajna, da u mnogim zemljama, ovakve televizije imaju u opisu poslova zadatak da ulepšavaju stvarnost i da „brane boje“ svoje zemlje. Ali beogradski televizijski „dnevnik“ i ljudi koji ga uređuju u tome toliko preteruju da, u ovim teškim vremenima, kao da živimo u seriji Siniše Pavića „Bolji život“. U dinamičnom zagrebačkom „Dnevniku“ moguće je, čak, više nego kritički govoriti o pojedinim političarima vladajuće koalicije, ako učine kakvo krivično delo ili neku drugu nepodopštinu, ali to nisu jedine valjane odlike ove informativne emisije, one se ogledaju u spontanosti, dinamičnosti i lepom slikanju ove itekako važne emisije. Ako mislite da je „Ljetnja slagalica“ nekakav kviz, kao što je to u Srbiji, grdno se varate, reč je svojevrsnom političkom tok-šou tv magazinu, sa mnogobrojnijim gostima koji komentarišu aktuelne teme. To je emisija kakve nema u okruženju.

Ljudski je glas za McLuhana svojevrsan odašiljač jer pretvara zvuk u elektromagnetske talase (koje uvo drugoga dešifrira). Pisana je reč, djelo tehnologije fonetskog pisma i izvršila je civilizacijske prevrate u svim društvima u kojima se pojavila. „Civiliziran čovek“ za McLuhana je isto što i „čovjek pisama“, odnosno, „pismen čovek“. To pismo razvija vizuelni aspekt ljudskog bića reducirajući ostale.⁴

LITERATURA:

Alić S., *McLuhan-najava filozofije medija*, Centar za filozofiju medija i medijska istraživanja, Zagreb 2010, str. 427.

Vuksanović D., *Filozofija medija 2 ontologija, estetika, kritika* Fakultet dramskih umetnosti u Beogradu, Institut za pozorište, film, radio i televiziju, Čigoja štampa, Beograd 2011, str.177.

Istorija lepote, priredio: Umberto Eko Plato, Beograd 2004.

Crnobrnja S., *Estetika televizije i modernih medija*, Clio (Edicija Multimedija), Beograd 2010, str. 377.

4 Alić S., *McLuhan – najava filozofije medija* Centar za filozofiju medija i medijska istraživanja, Zagreb 2010, str. 427.

Dušan Č. Jovanović

Theatre, film, radio and TV dramaturge, Beograd

MEDIA PECULIARITIES OF THE CROATIAN RADIO
TELEVISION: 400 KILOMETERS EASTER

Abstract

Whether such a rating is a due to the fact that the Croatian Radio Television (HRT) programme in general, and its cultural segment (herein culture is taken in a rather “broad“ sense as will be understood later) in particular is actually so good, or that the Serbian programmes with national frequency are so bad, goodness knows. Still, some recent serious sociological research do support our thesis on the high HRT rating in Serbia. So, a poll made on a ransom sample of passers-by in Beograd, Novi Sad or Niš also proves that the thesis on the high HRT rating in Serbia is by no means a personal and biased opinion of a long-time Radio Beograd critic, but (so to say) a general view of Serbian citizens.

Key words: *Media, journalistic forms, critic attitude, television philosoph*